

Latvāņu ierobežošana, izmantojot integrētās augu aizsardzības metodes pielietojumu¹

Dabīgā bioloģiskā daudzveidība, kā konkurence latvānim, ir viens no svarīgākajiem instrumentiem latvāņu apkarošanā (SIA "Integrētās Audzēšanas Skola").

Integrētā augu aizsardzība ir visu pieejamo augu aizsardzības paņēmieni rūpīga izvērtēšana un tādu atbilstošu paņēmieni lietošana, kuri novērš kaitīgo organismu populāciju vairošanos, vienlaikus saglabājot augu aizsardzības līdzekļu un citu ietekmes formu lietošanu ekonomiski un ekoloģiski pamatotā līmenī, samazinot vai minimizējot risku cilvēka veselībai un videi (*Augu aizsardzības likums*).

Vispirms tiek izmantotas piemērotas un efektīvas bioloģiskās, mehāniskās vai agrotehniskās kaitīgā organisma ierobežošanas metodes. Ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus, turpmāk – AAL, lieto tikai tādā gadījumā, ja, izmantojot minētās metodes, vēlamo rezultātu nav iespējams iegūt.

Pirms latvāņu ierobežošanas pasākumu veikšanas, ieteicams izvērtēt situāciju un izvēlēties latvāņu ierobežošanas metodi – mehānisko, ķīmisko, bioloģisko vai kombinēto, atbilstoši latvāņu:

- 1) atrašanās vietai - kopta vai nekopta lauksaimniecības zeme, meži, mežmalas, ceļmalas, ūdensobjektu krasti vai citur;
 - 2) invāzijas pakāpei - vienlaidus audze, latvāņu daudz, bet ir arī citas augu sugas vai reti augoši latvāņi;
 - 3) attīstības fāzei - atsākoties veģetācijas sezonai, latvāņi 20-40 cm augsti vai latvāņi zied;
- un tikai tad, ievērojot darba drošību, veikt latvāņu ierobežošanu.

Vispārējās iedarbības herbicīdi (glifosātus saturošie herbicīdi, kas nonāvē visus augus)

Līdz šim par visefektīvākajiem augu aizsardzības līdzekļiem, turpmāk – AAL, latvāņu ierobežošanā tika uzskatīti glifosātus saturošie herbicīdi (nav selektīvi), kuri augā iekļūst caur zaļā auga lapām un stublāju, bet nevar augā iekļūt caur augsni, tāpēc latvāņi, kuri uz miglošanas brīdi nav izveidojuši zaļo masu, spēj netraucēti turpināt savu attīstību. Glifosātus saturošie herbicīdi iznīcina ne tikai latvāņi, bet arī citus augus (gan viendīgļlapjus, gan divdīgļlapjus), tādējādi šajās vietās samazinās bioloģiskā daudzveidība.

Selektīvas iedarbības herbicīdi (nonāvē viendīgļlapjus vai divdīgļlapjus, vai noteiktas sugas augus)

Latvijas Republikā reģistrēto AAL reģistrā ir iekļauti šādi otrās klases ķīmiskie AAL, kurus atļauts lietot latvāņu ierobežošanai ceļa malās, mežmalās, lauksaimniecībā neizmantojamās zemēs, zemēs zem elektrolīniju pārvadiem:

- 1) **Zypar** – selektīvs, sistēmas iedarbības, atļautais lietojums līdz 05.08.2026., maksimālais apstrāžu skaits sezonā - viena reize, veicot latvāņu apsmidzināšanu ar darba šķidrumu, iespējamie lietošanas veidi:
 - a) pavasarī, atsākoties veģetācijai, kad latvāņi ir 20-30 cm augstumā (parasti aprīlis-maijs);
 - b) pavasarī, atsākoties veģetācijai, apsmidzinot atsevišķi augošu rozetes (diametrs ap 20-25 cm).
- 2) **Nuance 75 WG** – selektīvs, sistēmas iedarbības, atļautais lietojums līdz 31.10.2020., maksimālais apstrāžu skaits sezonā - viena reize, veicot latvāņu apsmidzināšanu ar darba šķidrumu, iespējamie lietošanas veidi:
 - a) agri pavasarī, atsākoties veģetācijai, latvāņiem dīgstot, dīgļlapu veidošanās stadijā;
 - b) agri pavasarī, atsākoties veģetācijai, kad lielāko pārziemojošo latvāņu rozešu diametrs ir 20 cm;
 - c) vasarā pēc nopļaušanas, kad latvāņi ataug un to rozetes ir diametrā ap 20-25 cm;
 - d) tā ziedēšanas laikā, kamēr vēl nav izveidojušās sēklas, apsmidzinot latvāņa centrālo dzinumu;
 - e) visā latvāņu veģetācijas periodā, apsmidzinot atsevišķi augošu latvāņu rozetes.
- 3) **Accurate 200 WG** – selektīvs, sistēmas iedarbības, atļautais lietojums līdz 31.03.2024., maksimālais apstrāžu skaits sezonā - viena reize, veicot latvāņu apsmidzināšanu ar darba šķidrumu, iespējamie lietošanas veidi:
 - a) agri pavasarī, atsākoties veģetācijai, latvāņiem dīgstot, dīgļlapu veidošanās stadijā;
 - b) agri pavasarī, atsākoties veģetācijai, kad lielāko pārziemojošo latvāņu rozešu diametrs ir 20 cm;
 - c) vasarā pēc nopļaušanas, kad latvāņi ataug un to rozetes ir diametrā ap 20-25 cm;
 - d) tā ziedēšanas laikā, kamēr vēl nav izveidojušās sēklas, apsmidzinot latvāņa centrālo dzinumu;
 - e) visā latvāņu veģetācijas periodā, apsmidzinot atsevišķi augošu latvāņu rozetes.

Uzmanību! Veicot latvāņu apsmidzināšanu, jāievēro AAL lietošanas ierobežojumi aizsargjoslās, tai skaitā nesmidzināt tuvāk par 10 metriem no ūdensobjektiem!

Informācija par herbicīdiem, to raksturojumu, iedarbības spektru, lietošanas noteikumiem, devām, u.c. ir norādīta uz AAL iepakojuma marķējuma, kā arī pieejama Valsts augu aizsardzības dienesta tīmekļa vietnes www.vaad.gov.lv, sadaļā *Sākums-Reģistri un saraksti-Augu aizsardzība-Augu aizsardzības līdzekļu saraksts*.

Latvāņu apsmidzināšanā atkarībā no vietas, platības, latvāņu daudzuma u.c., parasti izmanto traktora vai muguras miglotājus. Selektīvais herbicīds nonāk ne tikai uz latvāņa, bet arī uz citu augu virsmas, taču tikai noteikti augi, divdīgļlapji, t.sk. latvānis, aiziet bojā vai ir apturēti to augšana. Pēc selektīvā herbicīda lietošanas ir palikuši augi, kas turpina augt, tādējādi radot konkurenci latvānim. Savukārt veicot latvāņu apstrādi topikāli (lokāls miglojums vai latvāņa apstrāde ar aplikatoru), selektīvais herbicīds nonāk praktiski tikai uz auga, nenomācot citu augu augšanu. Latvānim konkurējošie augi var strauji pārņemt teritoriju, noēnojot latvāni.

No latvāņu ierobežošanas metodēm ieteicams izmantot:

- 1) mehāniskās metodes: rozešu izduršana pavasarī, ziedkopu nogriešana, zaļo sēklu savākšana, augsnes frēzēšana, kultivēšana u.c. Svarīgi to veikt katrai metodei atbilstošā optimālā latvāņa attīstības fāzē, kas katrai uzskaitītajai metodei būtiski atšķiras;**
- 2) ķīmisko metodi: apsmidzinot ar herbicīdu - Zypar vai herbicīdu maisījumu - 30g/ha Accurate 200 WG + 15 g/ha Nuance 75 WG + virsmas aktīva viela Kontakts 100 ml/ha uz 200 l ūdens uz 1 ha;**
- 3) kombinējot minētās mehāniskās metodes un lietojot AAL.**

Vienu no visefektīvākajām latvāņu ierobežošanas metodēm ir metode, kas balstās uz sinerģiju starp mehānisko un ķīmisko metodi. Praktiski tas nozīmē apsmidzināt latvāņus 1x gadā, agri pavasarī, ar selektīvo herbicīdu vai to maisījumu. Pēc, apmēram, 5 mēnešiem šajā teritorijā latvāņu daudzums būs ievērojami samazinājies, savukārt pārējā augu valsts - atjaunojusies, kura ar savu bioloģisko daudzveidību jau kalpo kā latvāņu apkaršanas palīgs.

Gadījumā, ja latvāņi izziedējuši, tad visefektīvākais paņēmieni ir mehāniski latvāņiem nogriezt ziedkopas, kad auga centrālajā čemurā izveidojušās sēklas, sānu ziedkopas zied vai tajās jau iespējams izveidojušās sēklas, savākt tās izturīgos maisos un utilizēt vai kompostēt drošās vietās. Pareizā laikā nogriežot latvānim ziedkopu, augs uztver, ka tas savu misiju ir izpildījis (sēklas ir nogatavinātas) un pats dabīgā ceļā aiziet bojā.

Efektīvs latvāņu apkaršanas veids vietās, kur tas iespējams, ir arī kultūraugu audzēšana.

Savukārt, latvāņu pļaušana ir efektīva, ja latvāņus pļauj ar regularitāti - visu veģetācijas periodu (no maija līdz oktobrim) 1 reizi nedēļā.

Tiesības pirkt un lietot 2.klases augu aizsardzības līdzekļus

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 19.marta noteikumiem Nr.147 "Noteikumi par profesionālo augu aizsardzības līdzekļu lietotāju, augu aizsardzības līdzekļu lietošanas operatoru, augu aizsardzības līdzekļu pārdevēju un augu aizsardzības konsultantu apmācību un apliecību izsniegšanas kārtību" tiesības:

1. pirkt 2.klases AAL licencētā izplatīšanas vietā, ir personai, kura ieguvusi profesionāla augu aizsardzības līdzekļu lietotāja apliecību darbībām ar 2.reģistrācijas klases AAL vai augu aizsardzības konsultanta apliecību.
2. lietot 2.klases augu aizsardzības līdzekļus ir personai, kura ieguvusi AAL lietošanas operatora apliecību, profesionāla augu aizsardzības līdzekļu lietotāja apliecību darbībām ar 2.reģistrācijas klases AAL vai augu aizsardzības konsultanta apliecību.

Plašāka informācija par apliecību iegūšanu pieejama Valsts augu aizsardzības dienesta tīmekļa vietnes www.vaad.gov.lv sadaļā *Sākums -Pakalpojumi -Apmācības augu aizsardzības jomā*.

Lai turpmākos gados sasniegtu vēl labākus rezultātus, nepieļautu kļūdas, pēc pierakstiem (dokumentējot veikto darbību, pasākumu veikšanas laiku, novērojumus u.c. informāciju) ieteicams izanalizēt vai konkrētā darbība, kas tika veikta latvāņu ierobežošanas pasākumu laikā, ir devusi vēlamo rezultātu.

¹ Informācijai izmantoti SIA "Integrētās Audzēšanas Skola" semināra "Latvāņu ierobežošana, izmantojot integrētās augu aizsardzības metodes" materiāli.